

I. Život, dílo, vývoj myšlení

1. Význam tématu

- A. Souvislost Aristotelových životních osudů a jeho myšlení a díla.
- B. Přehled díla - význam.
- C. Otázka vývoje – „genetický přístup“.

2. Aristotelovy životní a filosofické osudy

3. Přehled děl

4. „Genetický přístup“

5. Aristotelův systém vědění

I. Život, dílo, vývoj myšlení

1. Význam tématu

- A. Souvislost Aristotelových životních osudů a jeho myšlení a díla.
- B. Přehled díla - význam.
- C. Otázka vývoje – „genetický přístup“.

2. Aristotelovy životní a filosofické osudy

3. Přehled děl

4. „Genetický přístup“

5. Aristotelův systém vědění

1. Význam tématu

- A. Aristotelovy životní osudy souvisejí s jeho dílem a myšlením více než u kteréhokoli staršího myslitele (Pýthagorás, Sókratés, Platón).
- B. Samotný přehled díla nám poskytne reprezentativní představu o tématické šířce Aristotelova díla a o systému jeho myšlení.
- C. „Aristotelés byl dlouho Platónovým žákem.“
„Aristotelés byl jedním z největších Platónových kritiků.“
- Jak lze tato tvrzení vysvětlit a sladit?

I. Život, dílo, vývoj myšlení

1. Význam tématu

- A. Souvislost Aristotelových životních osudů a jeho myšlení a díla.
- B. Přehled díla - význam.
- C. Otázka vývoje – „genetický přístup“.

2. Aristotelovy životní a filosofické osudy

3. Přehled děl

4. „Genetický přístup“

5. Aristotelův systém vědění

2. Aristotelovy životní a filosofické osudy

ARISTOTELOVY „FILOSOFICKÉ“
CESTY

STAGEIROS (*384)

0 20 40 60 80 km

STAGEIROS (*384)

ATHENY (367 - 348)

0 20 40 60 80 km

STAGETROS

ASSOS (347 - 345)

ATHENY (367 - 348)

0 20 40 60 80 km

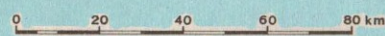

STAGEIROS

ASSOS (347-345)

MYTILÉNÉ (345-343)

ATHÉNY

PELLA (343 - 336?)

STAGEIROS

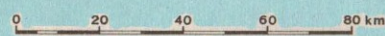
MYTILÉNÉ (345 - 343)

ASSOS

ATHÉNY

PELLA (343 - 336?)

STAGIRA

ATHENY (335 - 323)

ASSOS

MYTILENE

0 20 40 60 80 km

PELLA

STAGEIROS

ASSOS

MYTILENE

CHALKIS (323 - +322)

ATHÉNY (335 - 323)

0 20 40 60 80 km

I. Život, dílo, vývoj myšlení

1. Význam tématu

- A. Souvislost Aristotelových životních osudů a jeho myšlení a díla.
- B. Přehled díla - význam.
- C. Otázka vývoje – „genetický přístup“.

2. Aristotelovy životní a filosofické osudy

3. **Přehled děl**

4. „Genetický přístup“

5. Aristotelův systém vědění

3. Přehled Aristotelových děl

- Logické spisy
- Přírodovědné spisy
- Metafyzika
- Politika
- Etika
- Literatura a rétorika

Logické spisy („Organon“)

1. <i>Kategorie</i>	<i>Categoriae</i>	<i>Cat.</i>	Κατηγορίαι
2. <i>O vyjadřování</i>	<i>De intepretatione</i>	<i>De int.</i>	Περὶ ἑρμηνείας
3. <i>První analytiky</i>	<i>Analytica priora</i>	<i>An. pr.</i>	Πρότερα ἀναλυτικά
4. <i>Druhé analytiky</i>	<i>Analytica posteriora</i>	<i>An. post.</i>	Ἀναλυτικὰ ὕστερα
5. <i>Topiky</i>	<i>Topica</i>	<i>Top.</i>	Τοπικά
6. <i>O sofistických důkazech</i>	<i>Sophistici elenchi</i>	<i>Soph. el.</i>	Περὶ τῶν σοφιστικῶν ἐλέγχων

Πρίροδοβέδνέ σπύς Ι

7. <i>Fyzika</i>	<i>Physica</i>	<i>Phys.</i>	Φυσική ἀκρόασις
8. <i>O nebi</i>	<i>De caelo</i>	<i>De cael. (Cael.)</i>	Περί οὐρανοῦ
9. <i>O vzniku a zániku</i>		<i>De gen. et corr. (GC)</i>	
	<i>De generatione et corruptione</i>		Περί γενέσεως καὶ φθορᾶς
10. <i>Meteorologica</i>	<i>Meteorologica</i>	<i>Meteor.</i>	Μετεωρολογικά
11. <i>O duši</i>	<i>De anima</i>	<i>De an.</i>	Περί ψυχῆς
12. <i>O vnímání a vnímatelném</i>			
	<i>De sensu et sensibilibus</i>		Περί αἰσθήσεως καὶ αἰσθητῶν

Πρίροδοβέδνέ σπύς ΙΙ

13. O paměti a vzpomínání	<i>De memoria et reminiscencia</i>	Περί μνήμης καὶ ἀναμνήσεως
14. O spánku a bdění	<i>De somno et vigilia</i>	Περί ὕπνου καὶ ἐγρηγόρσεως
15. O snech	<i>De insomniis</i>	Περί ἐνυπνίων
16. O věštění ze snů	<i>De divinatione per somnum</i>	Περί τῆς καθ' ὕπνον μαντικῆς
17. O dlouhověkosti a krátkověkosti	<i>De longitudine et brevitae vitae</i>	Περί μακροβιότητος καὶ βραχυβιότητος
18. O mládí a stáří	<i>De juventute et senectute</i>	Περί νεότητος καὶ γήρως
19. O dýchání	<i>De respiratione</i>	Περί ἀναπνοῆς

Πřírodovědné spisy III

20. <i>O životě a smrti</i>	<i>De vita et morte</i>		Περὶ ζωῆς καὶ θανάτου
21. <i>Historie živočichů</i>	<i>Historia animalium</i>	HA	Περὶ τὰ ζῷα ἱστορίαι
22. <i>O částech živočichů</i>	<i>De partibus animalium</i>	PA	Περὶ ζῳίων μορίων
23. <i>O pohybu živočichů</i>	<i>De motu animalium</i>		Περὶ ζῳίων κινήσεως
24. <i>O chůzi živočichů</i>	<i>De incessu animalium</i>		Περὶ πορείας ζῳίων
25. <i>O vzniku živočichů</i>	<i>De generatione animalium</i>		Περὶ ζῳίων γενέσεως

Metafyzické spisy

26. *Metafyzika*   *Metaphysica*   *Met.*   Μετὰ τὰ Φυσικά

Etické spisy

27. *Etika Níkomachova*   *EN*
   Ethica Nicomachea   Ἠθικὰ Νικομάχεια

28. *Etika Eudémova*   *EE*
   Ethica Eudemia   Ἠθικὰ Εὐδήμεια

Politické spisy

29. <i>Politika</i>	<i>Politica</i>	<i>Pol.</i>	Πολιτικά
30. <i>Athénská ústava</i>			Ἀθηναίων πολιτεία

Literatura a rétorika

31. <i>Rétorika</i>	<i>Rhetorica</i>	<i>Rhet.</i>	Ῥητορική
32. <i>Poetika</i>	<i>Poetica</i>	<i>Poet.</i>	Περὶ ποιητικῆς

Nedochované spisy

- ***Eudémos*** (dialog o nesmrtnosti duše)
- ***Protreptikos*** (pobídka k filosofickému životu)
- ***O filosofii*** (dialog, ve kterém Aristotelés sám vystupuje a podává přehled dějin filosofie po Platóna, kritiku Platóna a nárys vlastní filosofie, především kosmologie, teologie a psychologie)
- ***O idejích*** (kritika Platóna, s pomocí tohoto spisu vysvětluje Alexandros tezovitou kritiku v *Met. I*)

I. Život, dílo, vývoj myšlení

1. Význam tématu

- A. Souvislost Aristotelových životních osudů a jeho myšlení a díla.
- B. Přehled díla - význam.
- C. Otázka vývoje – „genetický přístup“.

2. Aristotelovy životní a filosofické osudy

3. Přehled děl

4. „Genetický přístup“

5. Aristotelův systém vědění

4. „Genetický přístup“

- Problém:
  - vztah k Platónovi
  - rozpory v dílech (např.: neodlučitelnost formy x nelátkový první hybatel, neodlučitelnost duše od těla x odlučitelný činný rozum)
- Řešení:
Aristotelovo myšlení (i jeho vztah k Platónovi) se vyvíjelo.
- Podle jakého schématu?

Schémata vývoje Aristotelova myšlení

- W. Jaeger, *Aristoteles*, 1923:
platonik → postupný odklon od platonismu → empirik
- Reakce (např. F. Dirlmeier, 1950):
platonik i empirik → empirik i platonik
- I. Düring (60. léta):
anti-platonik → anti-platonik
- W. K. Ch. Guthrie (1981):
platonik → náhlá pochybnost → střídavě platonik a empirik
- Protivná pozice vůči Jaegerovi:
empirik → platonik
- J. Barnes (1995)
skepticismus, není dostatek jednoznačných pramenů, aby bylo možno rozhodnout o případném vývoji Aristotelova myšlení

Ale k čemu to vůbec je?!

- Proč se vůbec zatěžovat přehledem mnoha různých názorů na případný Aristotelův vývoj, navíc bez jednoznačného závěru?
- Nebylo by lepší se zaměřit spíše na ucelené představení Aristotelova systému s důrazem na jeho jednotu a systém?

Ale k čemu to vůbec je?!

- Proč se vůbec zatěžovat přehledem mnoha různých názorů na případný Aristotelův vývoj, navíc bez jednoznačného závěru?
- Nebylo by lepší se zaměřit spíše na ucelené představení Aristotelova systému s důrazem na jeho jednotu a systém?
- **Inu, bylo.**
Pro učebnicové představení základních tezí, snadné k zapamatování a papouškování u zkoušek.

Ale k čemu to vůbec je?!

- Proč se vůbec zatěžovat přehledem mnoha různých názorů na případný Aristotelův vývoj, navíc bez jednoznačného závěru?
- Nebylo by lepší se zaměřit spíše na ucelené představení Aristotelova systému s důrazem na jeho jednotu a systém?
- **Inu, bylo.**
Pro učebnicové představení základních tezí, snadné k zapamatování a papouškování u zkoušek.
- **Ale také nebylo.**
  - Takto představený systém by byl „mrtvý“.
  - Nevysvětlil by, proč je Aristotelés dodnes předmětem zájmu badatelů.
  - Navíc filosofie spočívá především v přemýšlení o problémech, nikoli ve vyhýbání se jim.
  - Přitom při „problémovém“ výkladu budou představeny i ty základní teze, neboť právě ony budou problematizovány.

I. Život, dílo, vývoj myšlení

1. Význam tématu

- A. Souvislost Aristotelových životních osudů a jeho myšlení a díla.
- B. Přehled díla - význam.
- C. Otázka vývoje – „genetický přístup“.

2. Aristotelovy životní a filosofické osudy

3. Přehled děl

4. „Genetický přístup“

5. **Aristotelův systém vědění**

Aristotelův systém vědění – přípravné poznámky

A. Rozsah vědění

- i. Příčiny, prvky a počátky jsoucna ve všech rovinách, tj. „rodech“.
- ii. Včetně morálního a „technologického“ vědění.

Aristotelův systém vědění – přípravné poznámky

A. Rozsah vědění

- i. Příčiny, prvky a počátky jsoucna ve všech rovinách, tj. „rodech“.
- ii. Včetně morálního a „technologického“ vědění.

B. Kritéria klasifikace

Aristotelův systém vědění – přípravné poznámky

A. Rozsah vědění

- i. Příčiny, prvky a počátky jsoucna ve všech rovinách, tj. „rodech“.
- ii. Včetně morálního a „technologického“ vědění.

B. Kritéria klasifikace

- i. Cíl dané vědy či daného oboru vědění:
  - a. Poznání samo pro sebe.
  - b. Poznání sloužící dobrému jednání, tj. dobrému (po stránce mravní) životu.
  - c. Poznání sloužící vytváření, výrobě – nejčastěji zajištění životních potřeb.

Aristotelův systém vědění – přípravné poznámky

A. Rozsah vědění

- i. Příčiny, prvky a počátky jsoucna ve všech rovinách, tj. „rodech“.
- ii. Včetně morálního a „technologického“ vědění.

B. Kritéria klasifikace

- i. Cíl dané vědy či daného oboru vědění:
  - a. Poznání samo pro sebe.
  - b. Poznání sloužící dobrému jednání, tj. dobrému (po stránce mravní) životu.
  - c. Poznání sloužící vytváření, výrobě – nejčastěji zajištění životních potřeb.

- ii. Předmět dané vědy či oboru.
  - a. Různé vědy poznávají různé úrovně či rody jsoucna (např. geometrie a aritmetika). Jejich rozdílnost je dána rozdílností předmětu.
  - b. Počátky a důkazy nelze přenášet z jedné vědy do druhé (týká se především teoretických věd).

Aristotelův systém vědění – celková koncepce

- **Teoretické vědění – cílem je samo poznání, pravda.**
  - Teologie (první filosofie) – předmět odloučený a nehybný, věčný.
  - Matematika – předmět nehybný a věčný, ale neodloučený.
  - Fyzika – předmět odloučený, ale v pohybu.
- **Praktické vědění – cílem je dobro, dobré jednání.**
  - Politika – dobro pro celou obec.
  - Etika – dobro pro jednotlivce.
  - Vojevůdcovství, hospodářství, řečnictví.
- **Poiétické vědění – cílem je dílo.**
  - Stavitelství.
  - Básnictví.
  - ...